

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
“20” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ФТИЗИАТРІЯ»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання 4

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра фтизіатрії та пульмонології
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри фтизіатрії та пульмонології
„20” серпня 2020 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри _____ Л.Д. Тодоріко
(підпис)

Схвалено предметною методичною комісією з терапевтичної дисципліни
„20” серпня 2020 року (протокол № 11).

Голова предметної методичної комісії _____ В.К. Тащук
(підпис)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Фтизіатрії та пульмонології
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Тодоріко Лілія Дмитрівна – завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор, L_d_todoriko@bsmu.edu.ua ; Сливка Віктор Іванович – кандидат медичних наук, доцент, pulmonology@bsmu.edu.ua ; Сем'янів Ігор Олександрович – кандидат медичних наук, доцент, igor_semianiv@bsmu.edu.ua ; Єременчук Інґа Василівна – кандидат медичних наук, доцент, ingae@bsmu.edu.ua ; Підвербецька Олена Валеріївна – асистент кафедри, кандидат медичних наук, pidverbetska@bsmu.edu.ua .
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/ftiziatriyi-ta-pulmonologiyi/
Веб-сайт кафедри	http://kfp.bsmu.edu.ua/
E-mail	pulmonology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. І.Богуна,18
Контактний телефон	(0372) 55-53-80

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	10
Практичні заняття	30
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

«Фтизіатрія» є клінічною навчальною дисципліною, під час вивчення якої відбувається засвоєння студентами базових теоретичних знань з питань діагностики, лікування та профілактики туберкульозу, діагностики ускладнень туберкульозу, що потребують надання невідкладної допомоги, організації надання медичної допомоги хворим на туберкульоз щелепно-лицевої ділянки. Засвоєння теоретичного матеріалу супроводжується набуттям відповідних інтегральних, загальних і фахових компетентностей.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-ocziyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);

- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscopyliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Клінічна анатомія	Терапевтична стоматологія
Фізіологія	Хірургічна стоматологія
Гістологія	Оториноларингологія
Мікробіологія	Неврологія
Вірусологія та імунологія	Інфекційні хвороби
Патофізіологія	Епідеміологія
Патоморфологія	
Рентгенологія	
Фармакологія	
Пропедевтика внутрішньої медицини	

Пропедевтика педіатрії	
Гігієна та екологія	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Метою викладання викладання навчальної дисципліни «Фтизіатрія» є підготовка фахівців галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія», кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог».

6.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фтизіатрія» є опанування студентами навичок діагностики, лікування та профілактики туберкульозу, організації надання медичної допомоги хворим на туберкульоз.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

7.2. загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Здатність спілкуватися англійською мовою.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність працювати в команді.
- Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

- Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
- Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
- Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
- Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепнолицевої області (ЩЛЮ).

- Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.
- Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та ЩЛО.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати:

- основні показники, що характеризують епідемічну ситуацію з туберкульозу у світі та Україні;
- фактори ризику захворювання на туберкульоз;
- особливості збудника туберкульозу;
- класифікацію хіміорезистентності збудника, поняття про мультирезистентний туберкульоз;
- характеристики епідемічного процесу при туберкульозі: джерело інфекції, шляхи передачі, сприйнятливі організми;
- критерії латентної туберкульозної інфекції;
- критерії активного туберкульозу;
- основні розділи клінічної класифікації туберкульозу;
- клінічні ознаки туберкульозу;
- поняття про первинні і вторинні форми туберкульозу;
- основні підходи до виявлення та діагностики туберкульозу;
- принцип мікроскопічної діагностики туберкульозу: показання, переваги і недоліки;
- принцип культурального дослідження на рідкому та щільному середовищі в діагностиці туберкульозу: показання, переваги і недоліки;
- роль культуральних тестів медикаментозної чутливості у веденні хворих на туберкульоз;
- роль молекулярно-генетичних досліджень у діагностиці туберкульозу, зокрема мультирезистентних форм захворювання;
- роль променевих методів дослідження та основні рентгенологічні синдроми в клініці туберкульозу;
- діагностичні алгоритми для встановлення діагнозу туберкульозу на первинній, вторинній, третинній ланці медичної допомоги;
- особливості перебігу туберкульозу на тлі ВІЛ-інфекції та алгоритми діагностики та лікування туберкульозу у ВІЛ-позитивних пацієнтів;
- основні принципи лікування хворих на туберкульоз;
- стандартні режими антимікобактеріальної терапії туберкульозу із збереженою чутливістю до антибактеріальних препаратів і хіміорезистентного туберкульозу;
- основи інфекційного контролю за туберкульозом: адміністративні, інженерні заходи, заходи індивідуального контролю органів дихання;
- основи профілактики туберкульозу;
- показання до лікування латентної туберкульозної інфекції (хіміопротекції туберкульозу), схеми хіміопротекції;
- показання та протипоказання до вакцинації БЦЖ.

8.2. Уміти:

- визначати фактори ризику туберкульозу.
- проводити опитування хворих з метою визначення симптомів, що можуть свідчити про туберкульоз.
- застосовувати алгоритм обстеження хворих з ураженнями ротової порожнини, що можуть свідчити про туберкульоз, і розробляти клінічний маршрут пацієнта.
- розробляти клінічний маршрут пацієнта з кашлем.
- інтерпретувати дані мікроскопічного, молекулярно-генетичного, бактеріологічного методів виявлення збудника туберкульозу.
- оцінювати результати основних лабораторних, променевих, інструментальних методів діагностики туберкульозу.
- організовувати заходи адміністративного інфекційного контролю туберкульозної інфекції на робочому місці.
- організовувати заходи з контролю повітря закритих приміщень.
- правильно використовувати та підбирати індивідуальні засоби захисту органів дихання.

8.3. Демонструвати:

- детальний збір скарг та анамнез;
- збір епідеміологічного анамнезу пацієнта;
- проведення скринінгового опитування хворих із підозрою на туберкульоз;
- фізичний огляд пацієнта;
- опис рентгенологічної картини різних клінічних форм туберкульозу;
- виконання внутрішньошкірного тесту Манту, його оцінка результатів;
- надання рекомендацій конкретному пацієнту щодо поточної дезінфекції (збір та дезінфекція мокротиння, дезінфекція білизни, санітарно-гігієнічних предметів, залишків їжі тощо);
- заповнення картки термінового повідомлення до санстанції для остаточної дезінфекції;
- призначення хіміопрофілактики;
- призначення та інтерпретація методів лабораторного обстеження (загальний аналіз крові, аналіз мокротиння, шкірна туберкулінова проба, квантифероновий тест);
- формулювання детального клінічного діагнозу відповідно до сучасної клінічної класифікації туберкульозу;
- складання плану лікування хворого на чутливий та резистентний туберкульоз;
- призначення протитуберкульозних препаратів;
- призначення адекватного патогенетичного лікування конкретному пацієнту;
- оцінка ефективності лікування конкретного пацієнта.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС) – 1 модуль «Фтизіатрія», який складається з 4 змістових модулів.

Змістовий модуль 1. Загальні питання фтизіатрії

Тема 1. Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Групи ризику туберкульозу. Клінічна класифікація туберкульозу.

Збудник туберкульозу, будова, метаболізм, мінливість, стійкість у довкіллі. Класифікація. Патогенність і вірулентність мікобактерій туберкульозу. Основні епідеміологічні показники туберкульозної інфекції та їх оцінка. Епідеміологія туберкульозу в Україні і світі. Групи ризику туберкульозу. Проблема мультирезистентного і ВІЛ-асоційованого туберкульозу в Україні та світі. Епідемічний процес при туберкульозі: джерело туберкульозної інфекції, шляхи передачі, сприйнятливі організми. Патогенез і патоморфологія туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Патоморфоз туберкульозу: зміни у епідемічному процесі і перебігу туберкульозу в останні десятиліття. Перебіг

мультирезистентного і ВІЛ-асоційованого туберкульозу. Поширення позалегенового туберкульозу. Клінічна класифікація туберкульозу. Поняття про латентну туберкульозну інфекцію. Первинний і вторинний туберкульоз.

Змістовий модуль 2. Виявлення і діагностика туберкульозу

Тема 2. Виявлення і діагностика туберкульозу.

Міжнародні стандарти контролю за туберкульозом, 3-я редакція. Сучасні підходи до виявлення та діагностики туберкульозу: виявлення туберкульозу шляхом скринінгу та за зверненням по медичну допомогу. Роль первинної ланки медичної допомоги в виявленні туберкульозу. Мікроскопія мазка мокротиння і рентгенологічна дослідження як методи першого кроку обстеження. Здійснення практичного підходу до здоров'я легень. Стандартизація клінічної допомоги. Координація у межах сектора охорони здоров'я. Одночасне виявлення туберкульозу та інших поширених захворювань легень: ХОЗЛ, пневмококіозу, бронхіальної астми тощо. Симптоми, що можуть свідчити про туберкульоз. Скринінгове опитування стосовно цих симптомів як метод активного виявлення туберкульозу. Маршрут пацієнта з кашлем на етапі первинної медичної допомоги. Місце лабораторних методів у виявленні туберкульозу. Показання, техніка, переваги і недоліки мікроскопічної діагностики туберкульозу. Культуральні методи дослідження мікобактерій туберкульозу на рідкому і щільному медичному середовищі. Тести медикаментозної чутливості. Молекулярно-генетична діагностика туберкульозу. Методи Xpert MTB/RIF і GenoType MTBDRplus: особливості застосування, показання, переваги і недоліки, інтерпретація результатів. Застосування радіологічного дослідження в діагностиці туберкульозу. Роль комп'ютерної і магнітно-резонансної томографії в діагностиці та диференційній діагностиці. Роль інструментальних та інвазивних методів у підтвердженні діагнозу. Туберкулінодіагностика. Принцип методу, показання. Роль туберкулінодіагностики у виявленні латентної туберкульозної інфекції. Діагностика туберкульозу у ВІЛ-позитивних пацієнтів: діагностичні алгоритми, які застосовуються в амбулаторних умовах та за важкого стану хворого.

Змістовий модуль 3. Клінічний перебіг туберкульозу.

Тема 3. Клінічні форми туберкульозу легеневої та позалегенової локалізації (первинні та вторинні). Туберкульоз у сполученні з ВІЛ-інфекцією, іншими захворюваннями та станами. Невідкладні стани в клініці туберкульозу, діагностика, невідкладна допомога.

Туберкульоз легеневої локалізації: поширеність, клінічне і епідеміологічне значення, діагностика. Генералізований (міліарний) туберкульоз. Туберкульоз слизової оболонки ротової порожнини. Туберкульоз кісток верхньої і нижньої щелепи. Туберкульоз у дітей. Вплив масової імунізації проти туберкульозу на патоморфоз туберкульозу у дітей. Перебіг туберкульозу у невакцинованої дитини. Перебіг туберкульозу у хворих на ко-інфекцію ТБ/ВІЛ. Значення іншої супутньої патології в перебігу туберкульозу: цукровий діабет, пневмококіоз, захворювання нирок, лікування імунодепресантів, фактором некрозу пухлини. Туберкульоз і вагітність. Невідкладні стани в клініці туберкульозу: спонтанний пневмоторакс, легенева кровотеча. Діагностика, невідкладна допомога.

Змістовий модуль 4. Лікування та профілактика туберкульозу

Тема 4. Лікування туберкульозу. Паліативна та хоспісна допомога. Профілактика туберкульозу. Інфекційний контроль.

Основні принципи і методи лікування хворих на туберкульоз легень. Протитуберкульозні препарати, класифікація, показання, побічні реакції. Стандартні режими хіміотерапії для хворих із медикаментозно чутливим туберкульозом. Поняття про хіміорезистентність: моно-, полі-, мультирезистентний туберкульоз, розширена резистентність. Стандартні, індивідуальні, емпіричні режими хіміотерапії хіміорезистентного туберкульозу. Лікування позалегенового туберкульозу. Аджувантна терапія. Лікування поєднаної інфекції ТБ/ВІЛ. Терміни призначення протитуберкульозної в

антиретровірусної терапії. Синдром відновлення імунної системи у хворих з ВІЛ-інфекцією, його вплив на перебіг туберкульозу. Побічні ефекти хіміотерапії туберкульозу, стратегії їх подолання. Моніторинг лікування, оцінка ефективності. Визначення результатів лікування туберкульозу. Лікування під безпосереднім наглядом. Форми організації. Амбулаторні моделі лікування туберкульозу. Показання до госпіталізації. Прихильність до лікування. Методи формування і підтримки прихильності. Роль соціально-психологічної підтримки. Методи хірургічного лікування легеневого і позалегеневого туберкульозу.

Шляхи переривання ланцюга передачі інфекції: виявлення, ізоляція, ефективне лікування джерел інфекції, інфекційний контроль, вакцинація БЦЖ, хіміопрофілактика. Поняття про інфекційний контроль та сферу його застосування. Адміністративний інфекційний контроль. Розподіл потоків хворих, поняття про зони високого, середнього, низького ризику. Респіраторна гігієна. Контроль стану повітря закритих приміщень: природна, штучна вентиляція. Фільтрація повітря. УФ-опромінення: конструкції опромінювачів. Індивідуальний захист органів дихання: типи респіраторів, правила підбору і застосування. Поняття про контактних осіб, осередки туберкульозної інфекції. Відстеження контактів. Вакцинація БЦЖ: терміни, протипоказання, техніка. Перебіг післявакцинального періоду. Ускладнення БЦЖ. Показання до хіміопрофілактики туберкульозу. Режими хіміопрофілактики.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Індивідуальна робота	Самостійна робота
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Фтизіатрія					
Змістовий модуль 1. Загальні питання фтизіатрії					
Тема 1. Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Групи ризику туберкульозу. Клінічна класифікація туберкульозу.	18	2	6	–	10
Разом за змістовим модулем 1	18	2	6	–	10
Змістовий модуль 2. Виявлення та діагностика туберкульозу					
Тема 2. Виявлення і дагностика туберкульозу.	22	2	6	4	10
Разом за змістовим модулем 2	22	2	6	4	10
Змістовий модуль 3. Клінічний перебіг туберкульозу					
Тема 3. Клінічні форми туберкульозу легеневої та позалегеневої локалізації (первинні та вторинні). Туберкульоз у сполученні з ВІЛ-інфекцією, іншими захворюваннями та станами. Невідкладні стани в клініці туберкульозу, діагностика, невідкладна допомога.	20	2	6	–	12
Разом за змістовим модулем 3	20	2	6	–	12
Змістовий модуль 4. Лікування та профілактика туберкульозу					
Тема 4. Лікування туберкульозу. Паліативна та хоспісна допомога. Профілактика туберкульозу. Інфекційний контроль.	24	4	6	4	10
Разом за змістовим модулем 4	24	4	6	4	10
Індивідуальна робота (за наявності)	–	–	–	8	–
Підсумковий модульний контроль	6		6	–	–
УСЬОГО ГОДИН	90	10	30	8	42

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Визначення туберкульозу як наукової та практичної проблеми. Епідеміологія туберкульозу в Україні та світі. Мультирезистентний і ВІЛ-асоційований туберкульоз. Етіологія, патогенез. Епідемічний процес при туберкульозі: джерело інфекції, шлях передачі, сприйнятливість. Імунітет при туберкульозі.	2
2.	Виявлення і діагностика туберкульозу. Лабораторне підтвердження діагнозу. Роль променевої діагностики. Застосування інструментального і гістологічного методів. Діагностика туберкульозу у ВІЛ-позитивних хворих.	2
3.	Клінічні варіанти перебігу туберкульозу легеневої, позалегеневої, комбінованої локалізації. Туберкульоз ротової порожнини. Особливості перебігу туберкульозу на тлі ВІЛ-інфекції.	2
4.	Загальні принципи і методи лікування хворих на туберкульоз. Режими лікування туберкульозу. Пріоритет амбулаторному лікуванню.	2
5.	Профілактика туберкульозу. Вакцинація БЦЖ. Хіміопрофілактика. Інфекційний контроль за туберкульозною інфекцією.	2
	Разом	10

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Групи ризику туберкульозу. Клінічна класифікація туберкульозу.	6
2.	Виявлення і діагностика туберкульозу.	6
3.	Клінічні форми туберкульозу легеневої та позалегеневої локалізації (первинні та вторинні). Туберкульоз у сполученні з ВІЛ-інфекцією, іншими захворюваннями та станами. Невідкладні стани в клініці туберкульозу, діагностика, невідкладна допомога.	6
4.	Лікування туберкульозу. Паліативна та хоспісна допомога. Профілактика туберкульозу. Інфекційний контроль.	6
7.	Підсумковий модульний контроль	6
	Разом	30

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та оволодіння практичними навичками	26
2.	Опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять	
	Хірургічне лікування туберкульозу верхньої і нижньої щелеп	2
	Міжнародні стандарти контролю за туберкульозом, 3-я редакція	2
	Диференційна діагностика туберкульозу слизової оболонки ротової порожнини	2
	Диференційна діагностика туберкульозу верхньої і нижньої щелеп	2
	Туберкульоз як прояв синдрому відновлення імунної системи на тлі антиретровірусної терапії.	2
	Класифікація, фармакодинаміка, побічна дія протуберкульозних препаратів I ряду	2

	Класифікація, фармакодинаміка, побічна дія протуберкульозних препаратів II ряду	2
	Індивідуальний, стандартний, емпіричний режими хіміотерапії	2
3.	Індивідуальна СРС	
	Складання плану інфекційного контролю за туберкульозом лікувального закладу з надання амбулаторної стоматологічної допомоги	2
	Складання плану інфекційного контролю за туберкульозом лікувального закладу з надання стаціонарної стоматологічної допомоги	2
	Складання алгоритму діагностики туберкульозу на первинній ланці медичної допомоги	2
	Складання алгоритму діагностики туберкульозу у ВІЛ-позитивного хворого на амбулаторному прийомі.	2
Разом		50

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Складання плану інфекційного контролю лікувального закладу
- Складання алгоритму діагностики туберкульозу на первинній ланці медичної допомоги
- Складання алгоритму діагностики туберкульозу у ВІЛ-позитивного хворого на амбулаторному прийомі.
- Складання алгоритму діагностики туберкульозу у ВІЛ-позитивного хворого в тяжкому стані
- Написання історії хвороби хворого
- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація доповідей у вигляді тез та статей у періодичній науковій пресі (журнали, збірники наукових праць).

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Збудник туберкульозу: будова, метаболізм, мінливість, стійкість у довкіллі.
2. Класифікація, патогенність і вірулентність мікобактерій туберкульозу.
3. Основні епідеміологічні показники туберкульозної інфекції та їх оцінка.
4. Епідеміологія туберкульозу в Україні та світі.
5. Групи ризику туберкульозу.
6. Види хіміорезистентності. Визначення мультирезистентності туберкульозу.
7. Епідемічний процес при туберкульозі: джерело туберкульозної інфекції, шляхи передачі, сприйнятливі організми.
8. Патогенез туберкульозної інфекції.
9. Характерні елементи туберкульозної гранульоми.
10. Клінічна класифікація туберкульозу.
11. Поняття про латентну туберкульозну інфекцію.
12. Поняття про первинний туберкульоз.
13. Поняття про вторинний туберкульоз.
14. Туберкульоз у дітей. Перебіг туберкульозу у вакцинованої та невакцинованої дитини
15. Легеневі, позалегенові, комбіновані локалізації туберкульозу.
16. Патоморфоз туберкульозу в сучасних умовах.
17. Симптоми, що можуть свідчити про туберкульоз.
18. Клінічні прояви легеневого туберкульозу.
19. Особливості перебігу туберкульозу на тлі ВІЛ-інфекції.
20. Методи діагностики туберкульозу на первинній ланці медичної допомоги.
21. Метод мікроскопії мазка мокротиння: роль у виявленні туберкульозу, переваги і недоліки.

22. Культуральне дослідження мокротиння на рідкому і щільному середовищі в діагностиці туберкульозу: роль у виявленні туберкульозу, переваги і недоліки.
23. Метод Xpert MTB/RIF: особливості застосування, показання, переваги і недоліки, інтерпретація результатів.
24. Метод GenoTypeMTBDRplus: особливості застосування, показання, переваги і недоліки, інтерпретація результатів.
25. Методи променевої діагностики туберкульозу.
26. Методи інструментальної діагностики туберкульозу.
27. Діагностика латентного туберкульозу.
28. Діагностика туберкульозу на тлі ВІЛ-інфекції.
29. Невідкладна допомога при легеневій кровотечі.
30. Невідкладна допомога при спонтанному пневмотораксі.
31. Методи визначення та види медикаментозної стійкості збудника туберкульозу.
32. Класифікація протитуберкульозних препаратів.
33. Основні принципи лікування хворих на туберкульоз легень.
34. Стандартний режим лікування хворих з туберкульозом, чутливим до основних протитуберкульозних препаратів.
35. Стандартний режим лікування хворих із мультирезистентним туберкульозом.
36. Поняття про синдром відновлення імунної системи, його вплив на перебіг туберкульозу.
37. Методи хірургічного лікування туберкульозу
38. Генералізований (міліарний) туберкульоз: особливості перебігу, діагностика, лікування.
39. Туберкульоз слизової оболонки ротової порожнини.
40. Туберкульоз кісток верхньої та нижньої щелепи.
41. Роль інфекційного контролю в профілактиці туберкульозу.
42. Поняття про адміністративний інфекційний контроль.
43. Поняття про контроль стану повітря закритих приміщень.
44. Захист органів дихання медичного працівника: правила підбору, надягання та користування респіратором.
45. Складання плану інфекційного контролю за туберкульозом лікувального закладу з надання амбулаторної стоматологічної допомоги
46. Складання плану інфекційного контролю за туберкульозом лікувального закладу з надання стаціонарної стоматологічної допомоги
47. Відстеження контактів хворого на туберкульоз.
48. Хіміопрофілактика туберкульозу: режими, показання, протипоказання.
49. Вакцинація БЦЖ: терміни, техніка, протипоказання.
50. Ускладнення вакцинації БЦЖ: частота, класифікація, лікування.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначати фактори ризику виникнення туберкульозу.
2. Проводити скринінгове опитування стосовно симптомів, які можуть свідчити про туберкульоз.
3. Визначати клінічні симптоми туберкульозу.
4. Інтерпретувати результати бактеріоскопічного дослідження мокротиння.
5. Інтерпретувати результати бактеріологічного дослідження мокротиння.
6. Інтерпретувати результати молекулярно-генетичних досліджень дослідження мокротиння.
7. Планувати маршрут пацієнта з метою виявлення та діагностики туберкульозу.
8. Діагностувати та надавати екстрену допомогу при невідкладних станах у хворих на туберкульоз.
9. Проводити відстеження і медичне спостереження контактів хворого на туберкульоз.
10. Планувати заходи інфекційного контролю.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий рівень знань визначається на першому практичному занятті за допомогою вирішення 60 комп'ютерних тестових завдань з метою перевірки знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Контроль засвоєних студентами знань, вмінь, практичних навичок проводиться за допомогою тестування, оцінки вирішення ситуаційних задач, опису рентгенограм, усного опитування, перевірки написання історій хвороби.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється на останньому практичному занятті після завершення модуля у формі підсумкового модульного контролю. Форми підсумкового контролю мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Студенту, який не виконав всі види робіт, передбачені навчальною програмою, з поважної причини, вносяться корективи до індивідуального навчального плану і дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну. Для студентів, які пропустили навчальні заняття без поважних причин, рішення про їх відпрацювання приймається індивідуально деканом факультету.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент під час складання підсумкового модульного контролю, становить 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав *не менше 50 балів*.

Частки результатів оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового модульного контролю становлять відповідно 60% та 40%.

Підсумковий модульний контроль з «Фтизіатрії» проводиться в 4 етапи:

1. Проведення тестового контролю (протягом 30 хвилин – виконання 30 тестових завдань вибіркового типу з однією правильною відповіддю).
2. Інтерпретація 3 рентгенограм усно.
3. Інтерпретація аналізу крові, аналізу мокротиння та оцінка проби Манту.
4. Відповідь на три питання з переліку питань для підготовки до підсумкового модульного контролю та рішення 1 ситуаційної задачі.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка з дисципліни виставляється як оцінка за модуль 1 та визначається на підставі суми оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Оцінювання поточної навчальної діяльності

Поточне оцінювання студентів по відповідних темах проводиться на практичних заняттях за традиційною 4-бальною системою (відмінно – «5», добре – «4», задовільно – «3», незадовільно – «2») з подальшим перерахунком у багатобальну шкалу.

Практичні заняття з фтизіатрії є структурованими і передбачають комплексне оцінювання в балах усіх видів навчальної діяльності (навчальних завдань), що виконуються студентами під час практичного заняття:

1. На початковому етапі практичного заняття здійснюється тестовий контроль: тести містять не менше 10 тестових завдань вибіркового типу з однією правильною відповіддю. Його результати оцінюються позитивно, якщо студент дав **не менше 70%** правильних відповідей; студент не отримує балів, якщо кількість правильних відповідей менше 70%.

У загальній оцінці поточної навчальної діяльності цей етап становить 20%.

2. На основному етапі практичного заняття оцінюється виконання практичної роботи (обстеження хворого на туберкульоз легень):

- збір скарг, анамнезу хвороби і життя, епідеміологічного анамнезу; огляд і фізикальне обстеження хворого (виявлення патологічних змін з боку досліджуваних органів);

- вміння аналізувати та інтерпретувати результати обстеження хворого, дані рентгенологічного, лабораторних і функціональних методів дослідження;

- вміння правильно обґрунтувати висновки щодо діагнозу хворого, призначити стандартний режим лікування і визначити прогноз щодо життя і одужання хворого.

У загальній оцінці поточної навчальної діяльності модуля 1 цей етап становить 50%.

3. На кінцевому етапі практичного заняття контроль теоретичної і практичної підготовки здійснюється за допомогою ситуаційних задач (не менше 5), що дозволяє оцінити ступінь досягнення навчальної мети. Він оцінюється **позитивно** за умови, що студент правильно вирішив **60% ситуаційних задач (3 задачі)**. Студент не отримує балів, якщо кількість правильних відповідей менше 60%.

У загальній оцінці поточної навчальної діяльності цей етап становить 30%.

Традиційні оцінки, що конвертуються в бали відповідно в кожному з модулів, студент одержує на практичному занятті за таких умов:

оцінку "5" - якщо він виконав правильно не менше 90% навчальних завдань,

оцінку "4" - якщо він виконав правильно не менше 80% навчальних завдань,

оцінку "3" - якщо він виконав правильно не менше 60% навчальних завдань,

оцінку "2" - якщо він виконав правильно менше 60% навчальних завдань.

На **кінцевому етапі** заняття викладач виставляє набрану суму балів і традиційну оцінку в журналі успішності.

Розподіл балів, які присвоюються студентам за поточну діяльність

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок				Бали за виконання індивідуального завдання	Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки					
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 90/3,0	4 (№№ 1-4)	4	30	24	18	0	0	72

Вага кожної теми в межах одного модуля є однаковою.

Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне .

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність під час вивчення модуля, **дорівнює 120**. Вона вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі (остання тема – підсумковий модульний контроль не враховується) (**4 заняття × 30 балів**).

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну діяльність під час вивчення модуля та для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується

шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі і складає **72 бали (4 заняття × 18 балів)**.

Підсумковий модульний контроль

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Підсумковий модульний контроль з модулю 1 «Фтизіатрія» передбачає 4 етапи із наступними критеріями оцінювання:

1. За проведення тестового контролю студент одержує (максимальна кількість 10 балів):

10 балів – якщо студент дав правильні відповіді не менше, ніж на 80 %.

8 балів – якщо студент дав правильні відповіді не менше, ніж на 70 %.

6 балів – якщо студент дав правильну відповідь не менше, ніж на 60 %.

2. За правильну інтерпретацію 3 рентгенограм студент одержує (максимальна кількість 15 балів):

15 балів – за правильну інтерпретацію рентгенограми;

12 балів – за неповну правильну інтерпретацію рентгенограми;

10 балів – за часткову інтерпретацію 1-ї рентгенограми.

3. За результатами практичної частини (інтерпретація аналізу крові і мокротиння та оцінка проби Манту) студент одержує (максимальна кількість 15 балів):

15 балів – якщо дав правильні відповіді не менше, ніж на 80 %;

12 балів – якщо він дав правильні відповіді не менше, ніж на 70 %;

10 балів – якщо він дав правильну відповідь не менше, ніж на 60 %.

4. За відповідь на кожне із трьох питань з переліку питань для підготовки до підсумкового модульного контролю та 1 ситуаційну задачу студент одержує (максимальна кількість 10 балів):

10 балів – повна правильна та вичерпна відповідь;

8 балів – якщо студент дав правильну відповіді не менше, ніж на 70 %;

6 балів – якщо він дав правильну відповідь не менше, ніж на 60 %.

В сумі **40 балів** за повні вичерпні відповіді на кожне питання та ситуаційну задачу.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час модульного контролю, складає **80** (максимальна оцінка за тестовий контроль – 10 балів, за опис та інтерпретацію рентгенограм – 15 балів, за інтерпретацію аналізу крові і мокротиння та оцінку проби Манту – 15 балів, за усну відповідь на 3 питання та вирішення 1 ситуаційної задачі – 40 балів).

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав **не менше 50 балів** (не менше 6 балів за тестовий контроль, 10 балів – за опис та інтерпретацію рентгенограм, 10 балів – за інтерпретацію аналізу крові і мокротиння та оцінку проби Манту, 24 балів – за усну відповідь на 3 питання та вирішення 1 ситуаційної задачі).

Оцінювання модуля та дисципліни

Оцінка за модуль визначається як сума підсумкового балу за поточну навчальну діяльність та балу за підсумковий модульний контроль і відображається за 200-бальною шкалою.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модулю 1 (залікового кредиту) – **200**, в тому числі за поточну навчальну діяльність – **120 балів (60%)**, за результатами модульного підсумкового контролю – **80 балів (40%)**.

Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни «Фтизіатрія», визначається кількістю балів за модуль 1. Бали з дисципліни незалежно конвертуються як у чотирибальну шкалу, так і у шкалу ECTS.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму з дисципліни, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як нижченаведено у таблиці:

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	«5»
Від 150 до 179 балів	«4»
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«3»
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	«2»

Оцінка з дисципліни FX, F (“2”) виставляється студентам, яким не зараховано модуль з дисципліни після завершення її вивчення.

Оцінка FX виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль.

Повторне перескладання підсумкового модульного контролю здійснюється: під час зимових канікул та впродовж 2-ох (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру на 4 курсі за затвердженим графіком. Повторне перескладання підсумкового модульного контролю дозволяється не більше 2-х разів.

Оцінка F виставляється студентам, які не набрали мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність і не допущені до модульного підсумкового контролю. Студенти, які одержали оцінку F по завершенню вивчення дисципліни, повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Фтизіатрія : підручник / В. І. Петренко, Л. Д. Тодоріко, Л. А. Грищук [та ін.]; за ред. В. І. Петренка. – Київ : Медицина, 2015. – 471 с.
2. Основи профілактики туберкульозу: навчальний посібник / Л. Д. Тодоріко, О. С. Шевченко, В. І. Сливка, І. О. Сем’янів, І. В. Єременчук, В. О. Степаненко, О. В. Підвербецька, О. Я. Підвербецький, А. О. Чоботар; за ред. Л.Д. Тодоріко. – Чернівці: Медуніверситет, 2017. – 159 с.
3. Фтизіатрія. Навчальний посібник для студентів старших курсів стоматологічного факультету /Л.Д. Тодоріко, А.В. Бойко – Чернівці: Медуніверситет, 2012. – 316 с.

Допоміжна:

1. Профілактика туберкульозу. Навчальний посібник для студентів і лікарів-інтернів ВНМЗ ІV рівня акредитації та лікарів / В.І. Петренко, М.Г. Долинська, А.В. Александрін, В.В. Петренко – К.: 2Print, 2017. – 88 с. – режим доступу <http://tb.ucdc.gov.ua/uploads/files/prophilaktica.pdf>
2. Паліативна та хоспісна допомога хворим на туберкульоз: навчальний посібник (ВНЗ ІV р. а.) / Ю.І. Феценко, В.М. Князевич, О.М. Разнатовська, Н.А. Гріцова /Київ.2017.
3. Ведення побічних реакцій під час лікування хворих на туберкульоз та ко-інфекцію (туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД)" / Ю.І. Феценко, С.О.Черенько, Н.А.Литвиненко та ін.. Київ, 2016 /режим доступу <http://phc.org.ua/pages/diseases/tuberculosis/materials>,
4. Позалегеновий і міліарний туберкульоз у хворих на коінфекцію ТБ ВІЛ/ В.І. Петренко, М.Г. Долинська, О.М.Разнатовська — К.2015: ДКС Центр-112 с. — режим доступу http://tb.ucdc.gov.ua/uploads/files/usaid_170x240_fp_new.pdf
5. Клінічно-рентгенологічний атлас з діагностики захворювань легень: навчальний посібник / Л.Д. Тодоріко, І.О. Сем’янів, А.В. Бойко, В.П. Шаповалов. – Чернівці: Медуніверситет, 2014. – 342 с.
6. Основні синдроми та методи обстеження у пульмонології та фтизіатрії: навчальний посібник [2-е видання, доповнене] / Л.Д. Тодоріко, А.В. Бойко, І.В. Єременчук, І.О. Сем’янів. – Чернівці: БДМУ. – 2015. – 560 с.

7. Паліативна допомога при ко-інфекції туберкульоз/ВІЛ: навч.-метод. посібник / упоряд. О.С. Шевченко, В.М. Козько, Л.Д. Тодоріко та ін. – Харків: ХНМУ, 2018. – 100 с.
8. Todoriko L., Semianiv I., Yeremenchuk I. Modern Aspects of Treatment and Prevention of Tuberculosis: The teaching manual in English for foreign students / L. Todoriko, I. Semianiv, I. Yeremenchuk, edited by Prof. L. Todoriko. Chernivtsi: HSEE of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; 2019. 193 p.
9. Todoriko L. Topical issues of current phthiisology / L.Todoriko, V. Shapovalov, I.Semianiv; by general editionship of Professor L.Todoriko. – Lambert Academic Publishing, – 2015. – 353 p.

Інформаційні ресурси.

1. Національний ресурсний центр з туберкульозу <http://tb.ucdc.gov.ua/>
2. Вебсайт Центру громадського здоров'я МОЗ України <http://phc.org.ua/>
3. Питання туберкульозу на сайті ВООЗ <http://www.who.int/tb/en/> ;
<http://www.who.int/tb/ru/>
4. www.moodle.bsmu.ua

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Тодоріко Лілія Дмитрівна - завідувач кафедри фтизіатрії та пульмонології, професор, д.мед.н.;
2. Підвербецька Олена Валеріївна - асистент кафедри фтизіатрії та пульмонології, к.мед.н.